НАРХОЗ
УНИВЕРСИТЕТІ

11 тақырып.
Ақша-несие жүйесі және ақша-несие саясаты

НАРХОЗ
УНИВЕРСИТЕТІ

Сұрақтар

1. Ақша-несие жүйесі және ақша-несие саясаты
2. Несиенің мәні мен формалары. Қазақстандағы банк жүйесі

Ақша жүйесі – бұл тарихи қалыптасқан және мемлекеттің заңымен бекітілген ақша айналысын ұйымдастырудың формасы, жеке элементтері белгілі бір бірлікте болатын жүйе

Елдің ақша жүйесін реттеу жұмысын осы жүйенің әрқилы элементтерін үйлесімге келтіріп отыратын қаржы-несие органдаы жүзеге асырады.

Ақша массасы – бұл қолма-қол және қолма-қолсыз нысандағы барлық ақша қаражаттарының жиынтығы. Ақша массасының көмегімен шаруашылықтағы тауарлар мен қызметтердің айналымы жүріп отырады.

Ақша массасының құрылымын ақша агрегаттары анықтайды

M0 = айналыстағы қолма-қол ақшалар.

M1 = M0 + жинақ банктеріндегі, коммерциялық банктердегі халықтың және кәсіпорындардың талап етілгенге дейінгі депозиттері, халықтың және кәсіпорындардың есеп-айырысушылық және ағымдық шоттардағы қаржылары, саяхатшылардың чектері;

M2 = M1 + кіші жедел салымдар

M3 = M2 + ірі жедел салымдар, банктердің депозиттік сертификаттары, мемлекеттік займ облигациялары

Сонымен қатар нарықтық экономикасы дамыған елдерде L деген агрегат та қолданылады, яғни:

L = M3 + қазыналық жинақ облигациялары, коммерциялық қағаздар, қысқа мерзімдік мемлекеттік міндеттемелер және т.б.

НАРХОЗ
УНИВЕРСИТЕТІ

Ақша массасының теориясын, соның ішінде ақшаға сұраныс пен ақша ұсынысын неоклассикалық мектептің құрамдас бір бөлігі ақшаның сандық теориясы зерттейді. Бұл теорияның негізгі өкілі, американдық экономист **Ирвинг Фишер.**

Ол мынадай теңдеуін ұсынады:

MV = PY,

мұнда, M – айналыстағы ақшаның саны; V – ақша айналымының жылдамдығы; P – елдегі бағалардың орташа деңгейі; Y – экономикада өндірілген барлық тауарлар мен қызметтердің саны.

Ақша-несие саясаты – бұл айналыстағы ақша жиынын, несие көлемін, сыйақы мөлшерлемесін өзгертуге, жалпы банк жүйесінің қызметін реттеуге бағытталған шаралар жиынтығы. Ақша-несие саясатының макроэкономикалық деңгейдегі субъектісі- Ұлттық банк болып табылады.

Ал ақша-несие саясатының Ұлттық банк тарапынан реттеу объектілеріне экономикадағы қолма-қол және қолма-қолсыз ақша массасының жиынтығы жатады.

НАРХОЗ УНИВЕРСИТЕТІ

Ақша несие саясатының екі түрі бар:

Рестрикциялық ақша-несие саясаты- екінші деңгейлі банктердің несиелік операциялар көлемін шектеуге және қатаң шарт белгілеуге, сыйақы мөлшерлемесінің деңгейін арттыруға бағытталатын шаралар жиынтығы.

Экспансиялық ақша-несие саясаты- несие беру көлемін кеңейтумен, айналымдағы ақша жиынының өсуіне бақылаудың әлсіздігімен және сыйақы мөлшерлемесінің төмендеуіне байланысты сипатталады

Ақша-несие саясатының мақсаттары

Ақырғы мақсат: 1) экономиканың өсу; 2) толық жұмысбастылық; 3) бағаны тұрақтандыру; 4) төлем балансын тұрақтандыру.

Аралық мақсат: 1) ақша жиыны; 2) пайыз мөлшерлемесі; 3) айырбас курсы.

НАРХОЗ УНИВЕРСИТЕТІ

Ақша-несие саясатының құралдары:

- несие берудің лимиті, пайыз мөлшерлемесін тікелей реттеу;
- міндетті резервтер нормасының өзгеруі;
- есептеу мөлшерлемесінің өзгеруі;
- ашық рыноктағы операциялар.

Қазақстандағы ақша-несие саясатының бүгінгі күнгі негізгі мақсаты: нақты сектордың қаржылық ресурстардағы қажеттіліктерін толық қанағаттандыратын және халықаралық стандарттарға сәйкес келетін, тиімді қызмет ететін қаржылық жүйені құру.

Несие

- Несие деп мерзімділігі, қайтарымдылығы және пайыздың төленуі жағдайында ақшалай немесе тауарлық нысанда берілетін қарызды айтады

Несие жүйесі

- бұл несиелеу нысандарының және әдістерінің, несиелік қатынастардың жиынтығы, яғни несие жүйесі банктік, коммерциялық, тұтынушылық, мемлекеттік және халықаралық несиелер арқылы көрініс табады.

Қазіргі уақытта, несиенің кең тараған нысандары бар:

Банктік несие банктердің кәсіпкерлерге және басқа да қарыз алушыларға қарыз ретінде беретін ақша қаражаттарын білдіреді. Несиенің бұл нысаны коммерциялыққа қарағанда аса икемді болып табылады, өйткені ол несиелік келісімдер сомасымен, олардың бағытталуымен және мерзімімен ерекшеленеді.

Коммерциялық несие тауарды төлем мерзімін кейінге қалдырып сату кезінде орын алады. Мұндай несиенің мақсаты тауарлардың

Тұтынушылық несие

Мемлекеттік несие – мемлекеттің халыққа пайызбен немесе мақсатты түрде пайызсыз түрінде беретін қарыздары мен қазыналық міндеттемелері.

Халықаралық несие

- **Банк** – уақытша бос ақша қаражаттарын тартып, жұмылдырып, оларды үстеме пайыз арқылы орналастырумен айналысатын экономикалық институт.
- **Банк жүйесі** – бұл қандай да бір елде белгілі бір тарихи кезеңдерде орын алатын бір-бірімен өзара байланысқан әртүрлі банк түрлерінің жиынтығы.

- Қазақстанда Орталық банк және коммерциялық банктер түріндегі екі деңгейлі банк жүйесі қалыптасқан
- Коммерциялық банктер.
- Орталық банк.

НАРХОЗ УНИВЕРСИТЕТІ

Орталық банктің негізгі қызметтері:

- банкноталарды эмиссиялауы (басып шығаруы) және оған деген монополиялық құқығы, тұрақты өтімділікті қамтамасыз етуі;
- коммерциялық банктердің минималды резервтерін шоғырландыруы, оларға несиелік қолдау көрсетуі, коммерциялық банктердің қызметін бақылауды жүзеге асыру
- экономиканы ақша-несие саясатының әдістері арқылы реттеу
- үкіметтің бос ақша ресурстарын депозиттер түрінде сақтау, үкіметті несиелеуде және төлемдер жүргізуде делдалдық қызмет атқару жатады

НАРХОЗ
УНИВЕРСИТЕТІ

НАРХОЗ
УНИВЕРСИТЕТІ

Назарларыңызға рахмет!
Сау болыңыздар!